SVOBODA  СВОБОДА

UKRAINIAN DAILY — УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Пам'ятаймо про Україну!

VOL. XCVIII. No. 13. JERSEY CITY and NEW YORK, SATURDAY, JANUARY 19, 1991 CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 19-го СІЧНЯ 1991 Ч. 13. РІК XCVIII.

„І прапори і спів, І гомін слів: Від нині во єдино..."

УКРАЇНСЬКІ ЦЕНТРАЛІ В ЗСА ВИСЛАЛИ ЛИСТА ДО ПРЕЗИДЕНТА

Джерзі Сити, Н.Дж. — У зв'язку із запланованою зустрічою президента Джоржа Буша з президентом СССР Міхаїлом Ґорбачовим в лютому цього року, обидві централі, Український Конґресовий Комітет Америки і Українська Американська Координаційна Рада та Конференція Професійних і Громадських Організацій, 8-го січня 1991 року вислали спільного листа до Президента ЗСА з проханням підтримати самостійницькі змагання України і всіх республік СССР в часі нарад з президентом М. Ґорбачовим.

У тому листі, підписаному Ігнатом Білинським, Уляною Дячук і д-ром Степаном Вороком, організації просять президента Дж. Буша, щоб у запланованій зустрічі з М. Ґорбачовим, яка припадає на дуже критичний час, він звернув увагу на справи, які торкаються українського народу. Вони стверджують, що Україна далі є колонією, яку контролює Кремль та КҐБ, враз із військовими силами. Також намагання М. Ґорбачова перевести і у відношенні до України союзний договір загрожує сильно демократичному процесові, який тепер проходить в Україні. Союзний договір може тільки підкопати мирний розвиток українського народу і його стремління до незалежности. Тому підписані уважають, що намагання президента Дж. Буша створити мирні міжнародні відносини в Европі не можуть сповнитися, коли союзний договір буде переведений, так як це бажає М. Ґорбачов. Американська політика, яка підтримує права на самовизначення і незалежність не повинна обмежуватись лише до країн Центральної Европи, але включати теж країни Східньої Европи.

Сьогодні навіть незначні демократичні успіхи в Україні перекреслені такими випадками як з депутатом Степаном Хмарою, активістом Михайло Ратушним та іншими, яких КҐБ арештувало та брутально побило. Теперішній голова КҐБ Крючков може довести в СССР до таких видовищ як трагедія, що сталася на площі Тіянанмен у Китаї.

Тому підписані закликають Дж Буша підтримати стремління до незалежности в Києві, Ризі, Тбілісі, Талліні, Вільнюсі, Єревані, Баку та в усіх інших місцях, де світла демократії проходять через темноту комуністичної тиранії. ЗСА, що завжди були носієм свободи, мусять зареагувати в цьому історичному моменті і вимагати повної економічної і політичної незалежности для всіх республік в рамках СССР. Підписані знають, що громадськість ЗСА поділяє ці погляди і що намагання до самовизначення України та інших народів СССР находять підтримку демократії. Ніколи не може бути справжнього миру, як довго Україна та інші народи будуть під ярмом кремлівської диктатури.

УНС пригадує Конґресові про Свято Державности

Вашінґтон. — Евген Іванців, директор Бюра Українського Народного Союзу у Вашінґтоні та головний радний, звернувся окремим листом до усіх членів Конґресу, щоб склали відповідну деклярацію з приводу Свята Незалежности України 22-го січня, на підставі того, що Конґрес признає, що усі люди мають однакові права рішати про свою долю. Деякі кличі, які подавав Четвертий Універсал в проголошенні української незалежности 22-го Січня 1918 року, сьогодні знайшли відгук в демократичних постановах України, зокрема у деклярації про суверенітет з 16-го липня 1990 року.

У своєму листі Е. Іванців згадав також про останні події в Україні, зокрема про арешти Степана Хмари та Олеся Донія, що загрожує дальшій долі українського народу.

До листа Е. Іванцева є залучені факти про День Незалежности і деклярацію про суверенітет України з 16-го липня 1990 року англійською та українською мовами.

Звільнено Б. Климчака

Джерзі Сити, Н.Дж. — З України з деяким запізненням надійшло повідомлення про звільнення наприкінці 1990 року багатолітнього українського політв'язня Богдана Климчака.

Вперше його заарештували 1949 року й вислали у Магадан. Там 1957 року засудили в магаданському суді за антисовєтську аґітацію і пропаґанду та за те, що „захищав мадярських контрреволюціонерів". Присудили 5 років ув'язнення. Його старшого брата за участь в УПА засудили до 25 років каторги, а членів родини вислали до Хабаровського краю.

Б. Климчак

Б. Климчак свої п'ять років відбував спочатку на Колимі, потім на так званій Тайшетській трасі, а в 1960 році його перевели до Мордовії. Він був звільнений 1962 року й повернувся в Україну, де працював слюсарем в різних частинах республіки, але так і не зумів уникнути пильного ока КҐБ, тому 1978 року вирішив шукати політичного притулку за кордоном. Тікав до Ірану, де сподівався звернутися до британської місії. Перейшов кордон, але іранці повернули його совєтам. Тепер його знову судили, але не за перехід кордону, а за „зраду батьківщини", а також за наклепи на совєтський лад у його вісьмох оповіданнях. Засудили до 15 років таборів суворого режиму та п'яти років заслання, з них він відбув 12 років, 1 місяць і 11 днів. У зв'язку з численними акціями на його захист різних громадських організацій, пленум Верховного суду УССР скасував звинувачення Б. Климчака за статтею 58 „Зрада батьківщини". Це сталося 12-го жовтня 1990 року і тоді було оголошено, що звільнений останній український політичний в'язень.

Однак Б. Климчак розповів, що за станом на 12-го листопада, коли його звільнили, у таборі 389/35 на Уралі залишалося 15 в'язнів, серед яких два українці, засуджені за переконання. Це Віктор Олісневич з Кіровоградщини та Олександер Коновал з Хмельниччини.



Фрагмент з минулорічного людського ланцюга з нагоди Свята Соборности.

Роман Купчинський

22 СІЧНЯ 1919

Дніпро спинивсь. Заслухався як в казку.
Сторіччя! Два... А може навіть шість!
Прикликано народ до обов'язку
На славу й честь, на диво і на злість.

І прапори і спів,
І гомін слів:
„Від нині во єдино..."

Підняв свій хрест Великий Володимир,
Софії дзвін залився аж до дна,
Побігла вість Ворітьма Золотими,
По горах Київських пішла луна

І прапори і спів,
І гомін слів:
„Від нині во єдино..."

(З недрукованих поезій)

ЗВЕРНЕННЯ

ДЕРЖАВНОГО ЦЕНТРУ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ В ЕКЗИЛІ ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ТА ВСЬОГО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ І ПОЗА ЇЇ КОРДОНАМИ

Дорогі Брати і Сестри!
Дорогі Громадяни України!

Звертаємось до вас в історичні дні проголошення IV Універсалу Українською Центральною Радою 22-го січня 1918 року, та проголошення Акту Соборности 22 січня 1919 року. Може для більшости з вас, зокрема для молодших поколінь, що зростали в жорстоких роках чужого насильства і жахливого політичного терору, події 1918 і 1919 років призабуті, заховані, викривлені, а то й зовсім невідомі. Адже апарат режимної пропаґанди десятиліттями нищив національну душу народу, топтав його людську гідність, даючи йому в заміну зфальшовані картини минулого України, зокрема пропам'ятних років національно-державного відродження 1917-1920 років, коли на широких просторах Батьківщини пролунали могутні слова IV Універсалу: „Од нині Українська Народна Республіка стає самостійною, ні від кого незалежною, вільною суверенною державою українського народу" на чолі якої став великий син українського народу, перший Президент і будівничий УНРеспубліки Михайло Грушевський.

Здавалося, що здійснились мрії українського народу, розгорнулась велика праця державного будівництва: на базі земельної реформи реорганізовувалось сільське господарство, посилювалась праця в промисловості та в інших галузях народньої економіки. Світ, майже після двох століть, заговорив тоді вперше про Україну. Україну визнали 42 країни за суверенну і ні від кого незалежну державу, давши їй можливість відкрити численні закордонні посольства. Життя в Україні набрало небувалого розмаху, на який лише був здібний нарід, який закріплював основи свого державного існування. Але такий стан тривав недовго: аґресія совєтської Росії після трьохлітньої війни, привела до повної окупації України та до насильного включення її в імперську структуру Совєтського Союзу. Тут же окупант поставив на порядок денний головне завдання: зламання українського національного хребта, знищення в народі будь-якої національної думки, задушення всякої спроби справжнього політичного самовизначення, а особливо державного відокремлення України.

Як відомо, дорого заплатив український нарід окупантові. Мільйони загинули від народовбивчого голоду, розстрілів, арештів і заслань у смертельні концтабори. Все ж, незважаючи на цей звірячий терор і неволю, дух волі і національної гідности в українському народі ніколи не згасав, — не згас він і тепер . Це яскраво виявилося в сучасному політичному процесі в Україні. Країна по роках неволі опинилася на перехідному етапі деколонізації і національно-державного будівництва. Пробуджена національна свідомість спрямувала український нарід до відродження духовних сил, до боротьби за суверенну державу.

За таких умов демократичні сили України мусіли вступити в рішучу боротьбу з Комуністичною партією України і нею контрольованим і керованим урядом, відповідальним за знищення духовної і фізичної субстанції українського народу та екологічне затруєння української землі. Ось чому, зважаючи на це все, і пам'ятаючи про геополітичне становище України і перспективи політичного розвитку сучасної Европи, вважаємо, що:

а) Першим кроком до побудови української державности мусить бути беззастережне надання сили конституційного закону деклярації про суверенітет України (прийнятій 16-го липня 1990 року) та забезпечення її послідовною і повною реалізацією; б) Безумовне відкинення союзного договору, під якими вивісками його не пропаґували б; в) Рішуче та повне відкинення комуністичної

(Закінчення на стор. 4)

ДЕПУТАТИ З НАРОДНОЇ РАДИ ВИЇХАЛИ ДО ЛИТВИ

Київ (УНІАР, УПА). — Зі столиці України до Вільнюсу 16-го січня виїхали народні депутати України Михайло Горинь і Лариса Скорик. Як уже інформовано, 14-го січня Президія Верховної Ради України вирішила відрядити до Литви комісію у складі заступника голови ВР УССР Володимира Гриньова, голови політичної Ради Руху Михайла Гориня, голови постійної комісії з іноземних справ Дмитра Павличка і депутата від Народної Ради Ларису Скорик. Однак з Києва надійшло повідомлення, що 15-го січня делеґація від ПВР України виїхати до Литви не змогла. Конкретних причин не подано, але по Києву розійшлися чутки, що Леонід Кравчук відмовився надати членам комісії уповноваження, тому М. Горинь, Лариса Скорик і Ярослав Кендзьор виїхали до Литви як приватні особи.

Над будинком Київської Міської Ради обидва прапори — синьо-жовтий і червоно-синій 16-го січня були спущені до половини маштів на знак жалоби по жертвах кривавої неділі у Литві.

На Площі Незалежности у Києві 13-го січня відбувся багатолюдний мітинґ, організований Українською Республіканською партією та Українською Міжпартійною Асамблеєю за підтримкою Руху. Мітинґ пройшов під гаслом „Імперіє, геть руки від Литви!" Виступили народні депутати України Олесь Шевченко, Михайло Горинь, Володимир Яворівський, депутати Київської Міської Ради, представники УНДП, УСС, Всеукраїнського Страйкового Комітету, Союзу Українок, делеґати конференції жидівських організацій України, що відбулася в Києві 12-14-го січня, Товариства культури Литви в Україні.

Багатолюдні мітинґи на підтримку Литви пройшли у Запоріжжі, Луцьку, Чернівцях, Тернополі, Івано-Франківському, Коломиї, Сумах, Дніпропетровському, Луганському, Донецькому, Одесі та в багатьох інших містах України.

З різних куточків України на ім'я президента СССР Міхаїла Ґорбачова вислано сотні телеграм з засудом кривавих подій у Литві та з вимогою вивести війська з Литви й шанувати закони суверенних республік. В телеграмах також є вимога резиґнації маршала Д. Язова.

Львівська Обласна Рада та Комітет Громадянської Згоди **Львівщини** оприлюднили спільну заяву, в якій військовий тиск у Литві розцінюють як вияв великодержавницької імперської суті тоталітарної комуністичної системи СССР. Автори заяви висловили повну підтримку національно-визвольним змаганням литовського народу і закликали представників усіх націй об'єднуватися навколо демократичних організацій, щоб спільно протистояти відродженому неосталінізмові. Там є заклик і до вояків совєтської імперії не стріляти у своїх братів, матерів, батьків чи колег в сусідніх республіках.

„Ми відкидаємо будь-яке насильство як політичний арґумент. Наша зброя — слово і жертовні зусилля у відродженні занапащеного краю, — сказано в заяві. — Ми звертаємося до вас, як до своїх співвітчизників — будьте захисниками народу і демократії, свободолюбних змагань ваших батьків, братів і сестер. Воля Литви — це наша з вами воля, воля України!"

У Чернівцях старший лейтенант, інженер запасу, науковець Ігор Нестерук 14-го січня надіслав лист на адресу військового комісара, де повідомив, що відмовляється з'явитися 17-го січня до військомату для участи у командирських навчаннях. „Останні події у Литві примушують мене утриматися від виконання вашого наказу, сказано, що в листі Нестерука. — Введення у цю країну нових підрозділів совєтського війська з метою повалення демократично обраної влади вважаю актом аґресії, що ганьбить армію, яку і без того називають окупаційною". На центральній площі міста 13-го січня активісти незалежних організацій влаштували пікет протесту проти кровопролиття в Литві.

В АНГЛІЇ УРЯД ЗАТРИМАВ 28 іракських громадян, які не послухали наказу опустити країну. Речник міністерства закордонних справ заявив, що ці особи мусять опустити Англію або будуть депортовані. Він також підкреслив і те, що деякі з цих осіб повинні були опустити територію Англії ще у вересні або на початку цього року. Тепер видано наказ їх усіх депортувати з уваги на крайову безпеку. Від часу окупації іракськими військами Кувайту англійський уряд наказав депортувати 94 іракських громадян, що не були пов'язані з працею в іракській амбасаді та додаткових 48 членів їхньої амбасади.

ПОЛЬЩА ОСТАННІМИ днями отримує дуже суперечні вістки з Москви, коли йдеться про реченець відходу совєтських військ з території Польщі. Вістки цивільної влади є цілком іншими від тих, що їх подає військове командування, а це в свою чергу дуже непокоїть поляків. Цей неспокій ще більше затривожив поляків після жорскотої розправи совєтського війська з демонстрантами у сусідній Литві та опублікованою гострою пересторогою для поляків головнокомандуючого совєтського війська в Польщі генерала Віктора Дубиніна.

ПРИКОРДОННА СЛУЖБА ЗСА разом із морською прикордонною службою званою „Сі Біз" почали працю над укріпленням семимилевої прикордонної смуги між Сан Дієґо та Тіґуваною, Мехіко. Це один із засобів, щоби загальмувати великий наплив наркотиків і нелеґальни іміґрантів до ЗСА, які з усіх країн Південної Америки через Мехіко стараються дістатися до ЗСА.

ПРЕЗИДЕНТСЬКА ДОРАДЧА комісія для справ шкільництва вперше порекомендувала президентові Джордеві Бушеві створити крайові іспити для початкових та середніх шкіл ЗСА. Ця дорадча комісія, що складається з 25 педагогів і ділових осіб з торговельного світу ЗСА, відбула майже годинну зустріч з Президентом, щоб разом розглянути та продискутувати цю рекомендацію, закликаючи його звернути більшу увагу на публічну освіту країни та в той спосіб привернути собі звання „Президента освіти". Ця рекомендація не є зобов'язуюча в жодному випадку та введення її може бути дуже сенсативним політичним потягненням тому, що в ЗСА вже від довшого часу ведеться сильний опір проти таких крайових шкільних іспитів. Як відомо, в Америці пріоритет в шкільництві мають стейти і місцеві шкільні ради.

ІРАК ЗААТАКУВАВ РАКЕТАМИ МІСТА ІЗРАЇЛЯ З МЕТОЮ РОЗБИТИ КОАЛІЦІЮ ЗСА

Вашінґтон. — Один день після успішної атаки воєнних літаків З'єднаних Стейтів Америки, Великобританії, Франції, Савдійської Арабії і Кувайту на військові об'єкти Іраку і після того, як вже здавалося, що перше бомбардування нанесло великого удару воєнним центрам іракської армії та знищило спроможність Багдаду розвинути контратаку при допомозі ракет і летунства, Саддам Гуссейн, іракський диктатор, дотримуючи свого попереднього слова, заатакував ракетами два міста Ізраїля, Тель-Авів і Гайфу. І хоч вибухи ракет спричинили в більшості тільки матеріяльні шкоди, бо великих жертв в людях не було і більшість ракет або усі правдоподібно були конвенційні, тобто без хемікалій і нервного газу, але атака на Ізраїль мала не тільки військову ціль, вона також була призначена на розбиття коаліції ЗСА в Савдійській Арабії. Ізраїль нахвалявся, що коли впадуть на ізраїльську територію перші ракети Ізраїль, не зважаючи на домовленість Вашінґтону з Єгиптом і Сирією про неучасть його військ у війні з Іраком, переведе відплатні акції проти Багдаду, які С. Гуссейн довго пам'ятатиме.

Однак, як тільки розірвались ракети в Тель-Авіві і Гайфі і було ствердженo, що вони були в більшості конвенційними (звичайними), між Вашінґтоном і Єрусалимом розпочались пожвавлені розмови з метою не допустити до ізраїльської відплатної акції, хоч такої Ізраїль не виключає в майбутньому, і розбиття коаліції до чого змагає іракський диктатор, який, не дивлячись на інтенсивне бомбардування його території, зокрема воєнних об'єктів і атомових фабрик, нахваляється, що це тільки початок війни, і „ми її ще взагалі не починали". Він заповів, що війна між ЗСА і Іраком буде затяжна, може навіть розтягнеться на кілька років, і що у процесі тривання війни на сторону Іраку приставатимуть численні інші арабські країни, як тільки розкриють „диявольське обличчя і пляни" американського президента Джорджа Буша.

Прем'єр-міністер Ізраїля Іцак Шамір заявив, що Ізраїль все одно залишає за собою право перевести відплатні акції проти Іраку, особливо тоді, якщо С. Гуссейн наважиться продовжувати обстріл території Ізраїля з мобільних ракет, які іракці підтягнули під самий кордон Йорданії, щоб наблизитись до цілі прицілу. Покликаючись на раніше інтерв'ю кореспондента ЕйБі-Сі з ізраїльським генералом летунства, Ізраїль не завагається, у випадку конечної потреби, вжити навіть нуклеарні ракети проти Іраку, що було б очевидною катастрофою для Багдаду, бо його міста і більші центри могли б перетворитись в попіл. Цього мабуть не свідомий загорілець С. Гуссейн, якому взагалі не залежить скільки іракських вояків загине у війні з коаліцією ЗСА. Він тільки стремить до заспокоєння своїх хворих диктаторських амбіцій.

Американське, британське, французьке, савдо-арабське і кувайтське летунство продовжує акції бомбардування території Іраку, згляднo військових об'єктів, щоб не дати головному командуванню іракської армії можливости розпочинати офензиви наземними військами при допомозі танків, які також частинно були знищені у першому ударі. З коаліційних арабських країн в бомбардуванні беруть участь тільки Савдійська Арабія і Кувайт, всі інші, зокрема Єгипет і Сирія, вдержують свої війська на території Савдійської Арабії і нібито будуть боронити її у випадку офензиви і порушення кордону тієї держави, але не прийматимуть участи в бомбардуванні іракських інсталяцій в Іраку і Кувайті.

Покищо американські і альянтські жертви є дуже низькі, матеріяльні і людські, але, як заявив раніше С. Гуссейн, війна тількищо почалася. Іракська телевізія і радіо весь час показували і передавали звернення Гуссейна до іракського народу, очевидно, з погрозами на адресу ЗСА й альянтів. Покищо війна ведеться з користю коаліції ЗСА і з перевагою американської технології.

МІНІСТЕР ГРУЗІЇ ОБВИНУВАТИВ М. ҐОРБАЧОВА У БРЕХНІ

Відень, Австрія. — Виступаючи на пресовій конференції в австрійській столиці, міністер закордонних справ Грузії Ґеорґій Коштарія заявив, що, на його думку, Міхаїл Ґорбачов напевне знав про підготову до військової акції у Вільнюсі. „Враховуючи авторитарний характер совєтського керівництва, — сказав грузинський міністер, — неможливо навіть подумати, що президент нічого не знав".

На запитання про те, чи не обвинувачує він таким чином совєтського президента в брехні, Ґ. Коштарія коротко відповів: „Це не перша брехня Ґорбачова".

Міністер далі заявив, що його республіка не має наміру переслідувати молодих людей, які ухиляються від призиву в совєтську армію і створюють власні збройні формування на зразок італійського корпусу карабінерів.

„Я рішуче проти того, щоб наші юнаки служили в армії, яка без нашої попередньої згоди може бути післана, скажемо, в Афґаністан", — сказав Коштарія.

На думку міністра, насильство у Прибалтиці не було несподіваним, бо тоталітарна суть совєтської держави при Ґорбачову ні трохи не змінилася.

„Ми ніколи не піддавалися почуттю ейфорії", — сказав Коштарія, додавши, що об'єднання Німеччини і крах комуністичних режимів у Східній Европі ніяк не вплинули на становище всередині країни. Попередивши, що становище в СССР залишається напруженим і невизначеним, грузинський міністер заявив, що нині дуже багато залежить від того, яке становище займе Захід.

Міністер додав, що його республіка не має наміру підписувати союзний договір на умовах, які запропонував Ґорбачов. Грузія настоює на наданні їй повної незалежности і права самій вирішувати, вступати їй у федерацію чи ні.

ДОПОВІДЬ ПРО ЛЬВІВ

Ню Йорк. — Тут в суботу 26-го січня, в будинку НТШ з доповіддю про академічний Львів та стан вищої освіти в Україні виступить доцент Львівського університету Зиновій Бичко. Початок о год. 5-ій вечора.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays. Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302

Svoboda: (201) 434-0237 UNA: (201) 451-2200

Бюро УНС у Вашінґтоні: (202) 347-UNAW; (202) 347-8631 (факс.)

Postmaster: Send address changes to:

"Svoboda", 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Tel.: (201) 434-0237, (201) 434-0807, (201) 434-3036

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці — $12.00
Для членів УНСоюзу $15.00 річно. За кожну зміну адреси — $1.00.
Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda".

Статті і дописи підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, допучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Актуальний ІУ Універсал

Дата 22-го січня 1918 року завжди актуальна, без уваги на те, в якій реальній ситуації знаходиться Україна. У сакраментальному реченні „...Однині Українська Народна Республіка стає самостійною ні від кого незалежною вільною суверенною державою Українського Народу" — Україна перевела історичний акт державного самовизна чення. У практиці ця „ні від кого незалежна вільна самостійна й суверенна держава українського народу" перетривала тільки до листопада 1920 року, до моменту, коли перестав існувати реґулярний воєнний фронт проти червоних аґресивних армій. За ті круґло три роки національна свідомість українських народних мас зросла так глибоко, що окупант залишив Україні псевдодержавну форму та твердить, що Україна не є колонією. У політичній дійсності вона стала залежною від влади окупанта, стала колонією „старшого брата". Він почав продовжувати діло Петра Першого й Катерини Другої — у систематичній, безперервній і невсипущій русифікації всіх ділянок життя. Цей процес триває округло 70 років. І він не закінчився всупереч законові про удержавлення мови й привернення релігійної свободи. Бо намагання Міхаїла Ґорбачова „пер фас ет нефас", добровільно чи примусово, присилувати Україну підписати складений ним „союзний договір" — це ніщо інше, як новий спосіб зберегти українську псевдодержаву під диктатом Кремля.

Четвертий Універсал був відповіддю України на заклик Тараса Шевченка у безсмертному „Заповіт": „Поховайте та вставайте, кайдани порвіте". Але здобути і тривко за собою закріпити „ні від кого незалежну" треба більшого зусилля, як його виявив український нарід у роках 1917-20. Тоді нарід ще не зовсім прочуняв з того сну, якого боявся Шевченко у своєму віщому вірші „Мені однаково". У першому визвольному здвизі у нашому сторіччі погубила молоду українську державу злощасна „невтральність" полків української армії, погубила анархічна, хоч інколи геройська, повстанська отаманія.

Історія не повторяється, але має паралелі. Паралелею до „невтральних" з років 1917-20 є теперішні пристосуванці, які тримаються жолоба і раді підписати кожний „союзний" папір, що його підсуне їм Ґорбачов. Тлом сучасної дійсности є військо і танки, які перевели масакру у Вільнюсі і готові повторити її у кожній іншій столиці „бунтівничої" країни. Теперішня дійсність в Україні така, що ніби трудно говорити про актуальність IV Універсталу. А проте він таки актуальний. Бо він не тільки проголошував державність України, але проголошував також перемогу української політичної думки, яка визволилася з тенет вічного хитання між Польщею і Московщиною. У другому періоді української державности — за Козаччини й Гетьманщини — раз-у-раз українські гетьмани складали договори то з Польщею, то з Московщиною (то знову з Туреччиною), дбаючи про привілеї козацтва, української шляхти і Церкви, а ніколи про нарід. Той ланцюг подій, створених під впливом незрілої політичної думки знайшов трагічний вислів у Переяславському договорі з 1654 року, за який Шевченко назвав Хмельницького „нерозумним сином". І те хитання між Польщею та Московщиною скінчилося у IV Універсалі, який проголосив орієнтацію ні на одну з чужинецьких держав, а на себе самого, на власний, рідний нарід. І тому ніякі ворожі українській волелюбній течії парляментарні бльоки, як ось злощасний „гурт 239" у Верховній Раді України, ані висилані з Москви танки і парашутні з'єднання не в силі завернути колесо історії української політичної думки назад — назад до XVII сторіччя.

Серед тої захмареної дійсности, яку тепер переживає Україна, Четвертий Універсал є світлом, яке присвічує у дальшій впертій і мозольній боротьбі за рідну волю. У 73-ті роковини Четвертого Універсалу належить йому і його творцям глибокий поклін.

Іван Лесько

ВІД ФЕДЕРАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОСТИ

Читаючи історію української революції 1917-20 років, нас сьогодні вражає політика керівників Центральної Ради з їхньою концепцією автономії України у федерації з Російською республікою для збереження єдности Росії. Цю ідею постійно і вперто висуває Центральна Рада від перших днів свого існування, тобто від березня 1917 року аж до пізньої осени того ж року, коли події і обставини заставили її зревідувати ті погляди і стати на позиції самостійности.

Лідери Центральної Ради неоднократно робили заходи у російського Тимчасового уряду за затвердження своїх мінімальних домагань, але цей уряд стояв на становищі, що України „нє било, нєт і бить нє может" і відсилало українські делеґації з нічим. Тоді Центральна Рада заявила у своєму Першому Універсалі з 23-го червня 1917 року, що „від нині самі будемо творити наше життя", але і з додатком „не одділяючись від Росії". Нововидавані закони і лад для України вона узалежнювала від затвердження Всеросійських Установчих Зборів.

Другий Універсал з 17-го липня 1917 року також пригадав, що Центральна Рада завжди стояла за те, щоб не відділяти України від Росії. Соціялістичні керівники Ради навіть погоджувались з вимогою російського уряду, щоб Генеральний Секретаріят був органом Тимчасового уряду на Україні й рішуче висловились проти „самовільного здійснення автономії України" без дозволу згаданих Установчих Зборів.

Це було проголошено тоді, коли депутати II і III Всеукраїнських З'їздів прийняли рішення, щоб Україну відокремити від Росії і створити незалежну українську державу та коли подібне домагання висунув Український Конґрес ще в квітні того ж року. Всупереч цим вимогам, Центральна Рада, проголошуючи 20-го листопада своїм III Універсалом Українську Народну Республіку, повторювала старий рефрен — „не відділяючись від Республіки Російської і зберігаючи її єдність". Обіцяла також помогти, щоб „вся Російська Республіка стала федерацією рівних і вільних народів". Це є заяви, проклямовані тоді, коли та Російська республіка перестала існувати в наслідок большевицького перевороту, зробленого ще на початку листопада, і Україна стала від неї незалежною. В обличчі такої настанови не здивує нас і заява тодішнього прем'єра України В. Винниченка, мовляв, „ми більше думаємо про інтереси всієї Росії, ніж большевики".

Нам сьогодні важко збагнути психіку і мотиви тодішніх соціялістичних діячів з їхнім прив'язанням до Росії, що, як доводить історія, виявилося згубним у своїх наслідках. Наші публіцисти намагаються пояснити цей феномен по-різному. Наприклад, М. Шлемкевич хоче бачити в цьому реалістичний підхід тих діячів до тогочасної політичної ситуації — іти шляхом компромісів і поступово досягати своєї мети. Дехто пояснює це набутою в неволі сервілістичною настановою цих провідників супроти довговікового російського „государя" (аналогічно до сервілізму галицьких політиків стосовно до австрійського цісаря) і їх суто леґалістичним підходом до справ. На думку Є. Маланюка, це було „політичне малоросійство", хоч керівники Центральної Ради малоросами й не були.

Дещо глибше розглядає це явище історик І. Лисяк-Рудницький. Він уважає парадоксом вже сам факт, що в ролі будівничих тодішньої української держави опинилися соціялісти, переконані федералісти, а не українські самостійники групи М. Міхновського чи Союзу Визволення України. Вправді ці соціялісти уявляли собі федерацію з Росією як вільну спілку незалежних держав, але це не міняє суті справи. (Так з'ясовував концепцію вільної України у федеративній Росії М. Грушевський в 1917 році у своїй брошурі „Якої ми хочемо автономії і федерації?").

І. Лисяк-Рудницький розглядає цю політику з історично-психологічного аспекту. Як історик, він стверджує, що федералістична концепція в українському політичному мисленні доби відродження була не тільки хронологічно старша від самостійницької, але й краще обґрунтована — особливо М. Драгомановим.

Проте головну причину переваги тієї концепції він бачить у тому, що наддніпрянські українці вже надто були зрослися з російською імперією, хоч і не втратили почуття своєї етнічної окремішности. Причинилося до цього кількасотлітнє перебування у складі російської держави, до розвитку якої українці дали чималий вклад. В наслідок цього не тільки витворився тип „малороса", але й свідомі українці були тісно пов'язані з російством. Вони часто належали до російських революційних організацій, служили в російських державних установах. Чимало українських письменників пи-

(Закінчення на стор. 3)

ПРО ЦЕ І ТЕ

Про гречану кашу і писання споминів

Недавно ми зговорилися в редакції про те, що наші гості з України так радо їдять тут гречану кашу, бо її ніколи не мають. Мушу признатися, що це було для мене новиною, бо не думала, що ця каша така рідкість тепер на наших землях.

— Це одна із цих каш, які я можу їсти зі смаком, — каже Рая Руденко, — бо ячмінної не можу торкнутися. Якщо дістаєте таку ячмінну кашу тричі денно протягом п'яти років,то вже ніяк не маєте на неї охоти.

— Про це читали ми у споминах Ірини Ратушинської, як ви разом перебували в Мордовії, але розкажіть і ви, як воно було.

Рая не дається двічі просити і ми усі слухаємо з цікавістю та подивом про її переживання на ославленій „Зоні", в мордовському карному таборі.

— Часом приносили горщик із юшкою з ячмінної каші, а поверху був густий жовтий кожух.

— Хіба не товщу?— питаємо.

Та ні, це були зварені червячки з ячмінної каші. Але ми стягали хохлею кожух і їли, бо щось треба було їсти. А на вечерю приносили рештки цієї ячмінної каші, тільки додавали до неї цілі голови стухлих оселедців. Часом це так смерділо, що годі було приступити. Але в нас була кітка, яку ми годували. То як юшка надто воняла, ми давали її перше покуштувати кітці, як вона їла — тоді ми їли.

Як вона залишала — тоді ми не рухали. Пригадую, як ми раз покликали лікарку, що мала кожного дня підписувати, що їжа має усі потрібні складники, приписані на папері у скількості калорій та поживности. Лікарі завжди підписували навіть не пробуючи. Ми запросили її на нашу зону та відхиливши накривку горшка показали кожух червячків. Вона відскочила з обридженням, але нічого не сказала.

— А Ірина пише про ваш городець, Раю, розкажіть як це було.

— Та от колись біля нашого бараку політичні в'язні. Катруся Зарицька, Галина Дідик, Одарка Гусяк розвели городець із квітами. Їм посилали різні насіння квітів, а вони клопоталися біля цього городця, немов біля найкращого квітника. Та й ми задумали там під квітами посадити городину; цибульку, петрушку, моркву, навіть полуниці. Мені мати в листах присилала насіння, іншим товаришкам також, а ми вже старалися, щоб насіння виростало, поливали водою, а як городина доспівала, ми додавали до нашої поганої їжі. Раз кожна із нас дістала по чотири полуниці — то був пир.

— А як це було, коли відкрили ваші скарби і знищили? Ратушинська описує, як ви плакали з досади та жалю.

— А було це так. Я виготовила яму, до якої ми зливали відпадки їжі та кидали скошену траву. Це був прекрасний погній і там я посадила п'ять зернят гарбуза, що переслала моя мама в листі, прикріплені самоліпкою. І виросли там величезні гарбузи, а листя перейшло через огорожу аж поза „Зону". Ми вже плянували, що будемо із тих гарбузів варити, як доспіють, скільки доброї їжі з них буде. Мої товаришки вже хотіли стинати, а я недозволила, веліла чекати, аж справді доспіють. І доспіли... а тоді прийшли з кримінальної зони і на приказ наших наставників все знищили.

Рая розповідає нам це у затишку редакції „Свободи" з усміхом та без емоцій. Але ми знаємо із споминів Ратушинської, що вона після виплакання свого жалю та досади обтерла сльози і... пішла впорядковувати руїну, що залишилася в її городці.

І мимоволі після цієї несподіваної розповіді, що її спонукала згадка про гречану кашу ми усі звернулися до Раї з цим самим питанням: чому не пише своїх споминів, чому із споминів іншої можемо лише довідатися про такі переживання. Чому не залишити їх друковані для майбутніх поколінь? І Рая обіцяє, що буде писати. Ми чекаємо!

О-КА

Українсько-Американська Палата Адвокатів

ОБМАН МОЖЕ СПРИЧИНИТИ СМЕРТЬ НЕВИННОЇ ЛЮДИНИ

IV.

Вкінці у розправі Федоренка слідуюча аналіза підставових юридичних принципів, базована на рішення Верховного Суду ЗСА, ще дальше виявляє надмірні сумніви до зізнань свідків на судових розправах Дем'янюка і тут в ЗСА, і в Ізраїлі. На розправі Федоренка суддя, цитуючи рішення Верховного Суду ЗСА у Simmons v. U. S., 390 U. S. 377 (1968), сказав, що: „Навіть в найбільш сприятливих обставинах є небезпека щодо розпізнання знімок в кримінальній справі. Ця небезпека є значно побільшена, якщо знімка є уложена в такий спосіб, що увага свідка є спрямована на неї з огляду на величину, кольор, уложення, або на інші відмінні прикмети (455 F. Supp. 893,905).

Продовжуючи, суддя на розправі Федоренка сказав, що Верховний Суд уважав, „що засуд опертий на ідентифікації в суді, після ідентифікації перед судовою розправою, не був би правосильний, якщо уложення знімок було таке, що воно неправильно викликало велику можливість фальшивого впізнання, якого не можна виправити".

Ще одна дуже важна заввага, зроблена на розправі Федоренка заслуговує на коментар. Суддя підкреслив, що чим більше часу минуло між подією і конфронтацією, „конечним є обнизити границю, коли суґестія робиться недопускаєма". На розправі Федоренка суд також підкреслив, що перерва тривала 35 років, а не кілька днів, або тижнів, як звичайно буває в кримінальній справі.

Суд дальше сказав, що не міг знайти навіть одного прецедентного рішення, зв'язаного з так довгим протягом часу, як у Федоренка. На підставі таких обставин суд вирішив, що „уложення знімок повинно було бути клінічно безстороннє, як людині це лише можна зробити". Остаточно суд рішив, що уложення знімок і їх вживання ізраїльськими чинниками були не до прийняття так само, як проф. Ваґенаар уважав це в справі Дем'янюка.

Рішення суду в справі Федоренка було анульоване апеляцією у відношенні до неспоріднених проблем. Арґументація судового розгляду, що відносилася до неприйняття зізнань свідків, не була торкнена і по нинішний день залишилася добрим законом.

Справа проти Валюса (616 F. 2nd 283 (1980) є так подібна до справи І. Дем'янюка, що вона заслуговує на особливо докладну увагу. Обидві справи повинні закінчитися однаково: всі обвинувачення проти І. Дем'янюка повинні бути відкинені — так, як це було зроблено в справі Валюса. Обидва підсудні є невинними людьми, що попали в гніт сліпої ненависти, яка може й слушно кипить серед невинних жертв нацизму.

Майже 18 років тому назад, Франк Валюс був оскаржений Департаментом юстиції ЗСА, що він був ґестапівцем і офіцером СС і був такий відомий зі своєї жорстокості щодо польських жидів, що його назвали „Різником Кєльців". Валюс твердив, що він був віддалений на 800 км від Польщі і працював як примусовий робітник на німецькій фармі. На це він мав документи і свідків.

З другої сторони, Департамент юстиції мав 12 свідків, які бачили його нацистську брутальність. „Я ніколи не забуду цього обличчя", — сказав один свідок. „Це є лице убивника невинної людини, одиноким злочином якої був факт, що вона була жидом". „Тут", — сказав другий свідок, який стояв перед Валюсом в Окружному суді в Чикаґо, „сидить убивець". Ще інший свідок засвідчив, що коли на приказ Валюса, жінка, супроводжена двома дочками, відмовилася роздягнутися, Валюс її вбив пострілом в потилицю, а відтак негайно вбив дві дочки. Свідчення всіх інших, що пережили голокост, були менш-більш такого самого змісту.

В обороні Валюса виступило п'ять німецьких фармерів, предложено їхні знімки з Валюсом в Німеччині та документи з німецького соціяльного забезпечення здоров'я.

Окружний суддя вирішив, що Валюс був винний згідно з обвинуваченням і відібрав йому громадянство. Суддя завважив розбіжність в зізнаннях між свідками, що уціліли в голокості, і німецькими фармерами, зазначуючи, що ці останні всі були членами нацистської партії. Він відкинув їхні документи, як правдоподібно фальшиві, бо вони були виготовлені нацистськими урядниками.

Валюс вніс відклик до Апеляційного суду ЗСА для 7-ої Округи. Під час 18-місячного апеляційного періоду, адвокати Валюса знайшли нові важні докази: п'ять поляків, які, так як і Валюс, примусово працювали в Німеччині, заприсягнули, що знали Валюса в Німеччині через цілу війну; один французький воєнно-

(Закінчення на стор. 3)

Ганна Черінь

АҐНЕСА

II.

З.: Так, не думайте, що я цього не помітила. Ваші вірші про Берлін 1945 року: якби — вибачте — повикидати зайві словодзвоники, була б непогана модерністична поезія, як у раннього Тичини. Ви спостережливі: у спогаді про смерть Леніна Ваша дитяча пам'ять зафіксувала, що чекісти й комуністи плакали, а люди посміх в очах ховали. Писали віршами літопис?

В.: Писала. Ось слухайте:

Жила я на селі,
Бачила, як у сні,
До заготпункту, по Ленпроспекту
Котилося яєчко,
Пливло молоко,
Йшли телята,
Бігли поросята,
Гнали під конвоєм селюка.

З.: Ваш фах напевно давав вам змогу спостерігати?

В.: Ще й як! Ще на лекціях у Харківськім Сільськогосподарськім Інституті професор вираховував, що на трудодень припадає 1 кілограм зерна і 12 копійок. А я додала, що на базарі десяток яєць коштує 3 рублі. А кілограм хліба 1 рубель за кіло. Тож як його жити на світі?! Професор під руку течку взяв, не чекаючи дзвінка, вийшов...

З.: Ви смілива ж — і не пішли в літературу?

В.: Пробувала. Звернулась телефоном до Волиняка, редактора „Нових днів" — Кубань же йому не чужа, може привітає кубанську козачку. Відбулась цікава розмова на телефоні — я б її всю продеклямувала, та багато місця займе. Каже „Поетом треба родитися" — так наче він сам редактором родився! — „Як, — питаюся, — зразу з олівцем і папірцем?" Він засміявся, а далі сказав, що знає мене як добру кулінарку, але як поетку?! Для мене це була образа, я відповіла експромтом, у якім назвала його колючим будяком, і повісила слухавку. Він убив у мені хотіння писати вірші.

З.: Ну, не зовсім убив, але не поміг. Шкода, що ми тоді не зналися — я б вас підтримала добрим словом. Але і Ви вмієте бути колючою, правда?

В.: Кого люблю, хвалю. Хвалю Сосюру, Осьмачку за талант, Веретенченка за бурштинові вірші, Гуменну за ученість і працьовитість. А кого варт — лаю. От вашого Тичину лаю за те, що змарнував свій талант на прислужування Сталінові й партії, того ж таки Волиняка за те, що обпаскудив у своїм творі кубанських жінок, Андієвську за словокрутство...

З.: І навіть маестра Самчука?

В.: І його. Бо я — дипломований фіто-ентомолог, агроном, і знаю, що на Волині, за царату та й понині, не сіяли і не сіють ярину в борозну.

З.: Перелічіть коротко ваші історичні вірші.

В.: Я писала про все, що пережила: громадянська війна в Еспанії — еспанські сироти в СССР, Катинь, фінляндська війна, коли солдатів напували горілкою й робили з них живих роботів; кінець війни в Берліні — мародерство, людоловство, вивіз козаків з Австрії англійцями (соромітну роботу вчинили). І як же той Берлін розділили? Англії, Франції, Америці — Берліну по жменьці. Совєтам — решта Берліну. Вінницька трагедія. Примусова репатріяція. Хрущов у ООН з його черевиком. А той „змикитив" садити кукурудзу в Казахстані. Отак совіти й господарюють: орють, сіють, а пшеницю в Канаді, в Америці купують!

З.: Ви, здається й Гітлера не оминули?

В.: Цікаво, що він перед самою смертю з Евою Бравн одружився. „Жіночі очі додають мочі відібрати життя".

З.: Але про життя в Канаді у вас менше віршів.

В.: Менше історичних, але більше дидактичних. Підросли мої діти, і треба було їх розуму навчати. Поїхала дочка вчитися математики в Америку, поїхала я її відвідати, бачу — на стінах університету непристойності написані. Молодь шаліє, не вчиться. Стала просити дочку:

Донечко, не веди до хати
Юнаків патлатих, бородатих...
Вибирай собі хлопця з українців!
Одні звичаї, одна мова —
Родина буде міцна, чудова!

А далі й сина стала научати:

Синку, за жінку не бери чужинку!
Твоє кохання красне спалахне й погасне...
Чужі забави, чужі страви набриднуть...
Кохай у ній, чужій, розум і ґрацію —
Не забувай про націю...

З.: Так, мабуть довелось вам завзято боротися за цю справу, бо у своїх віршах ви накреслили силюетки дівчат мало не цілого світу: розібрали їх добрі й погані прикмети і встановили, що, наприклад, балтійки, вірменки, румунки через подружжя сприяють русифікації України.

В.: Так. Ось я зачитаю свій вірш:

Живуть в Україні
Дівчата милі:
Румунки, вірменки,
Латишки, литвинки,
Дівчата білоруські —
Всі вони говорять по-русскі.
Допомагають русифікації
Української нації.
Синку, за жінку не бери чужинку!

З.: А тепер, коли ваші діти вже на власній дорозі, може б передали Євою науку їхнім дітям? Наприклад, так: *Внучку, не давай чужинці обручку!*

В.: Дякую, але то вже не моє, а ваше.

З.: Мені подобаються ваші портрети українок ріжної вроди: синьооких, карооких і навіть зеленооких. Дійсно є з чого вибирати. Сподіваюсь, що ваша наука принесла добрі наслідки. Чим би ви хотіли закінчити наше уявне інтерв'ю?

В.: Тим, чим почала збірку: віршем „Хвала Господу Богу".

Могутність!
Мудрість твоя, Творче, неосяжна!
Велич, краса світу,
А в ньому творові Твоєму вінець — Людина,
Мудрости Твоєї краплина.
О, Боже! Нелюди ми...
Нас урозуми, Господи,
Щоб були ми людьми!

З.: Дякую Вам, Аґнесо Лебідь. Все в цім уявнім інтерв'ю — Ваші слова, з невеличкою моєю редакцією, за котру, сподіваюсь, не будете сердитись. А може нагородите мене такою епіґрамою, як Волиняка? Бажаю Вам ще багато писати й творити нові образи і ритми. А читачі, що хотіли би придбати збірку Аґнеси Лебідь „Щастя, народжене в огні", можуть звернутися на адресу:

Elephant Publications 1111 Davis Drive Suite G5 — 117 Newmarket, Ont. L3Y 7V1. Canada.

Від федерації...

(Закінчення зі стор. 2)

сали по-українськи і по-російськи, українські науковці викладали в російських університетах і публікували свої праці урядовою мовою. Велику ролю грала теж церковно-релігійна єдність обидвох народів та тісні економічні стосунки між північчю та півднем імперії. „Українській свідомості було надзвичайно трудно відмовитися від усієї цієї спадщини", — приходить до висновку автор.

Маючи це на увазі, нам легше зрозуміти, чому керівники Центральної Ради у першому періоді її існування шукали в федералізмі компромісу між національними та імперськими інтересами, надіючись на демократизацію й децентралізацію Росії.

Одначе історичні події показали, що Росію легше розбити, ніж її здемократизувати й зфедералізувати. Тому вже впродовж короткого часу між III і IV Універсалами наступає епохальний переворот у мисленні лідерів Центральної Ради і вони стають на позиції повного самостійництва. До цього штовхало саме життя, це диктувала логіка подій.

Як відомо, всі заходи до створення федеральної Російської Республіки закінчилися фіяском. Тимчасове правління було повалене большевицьким переворотом, уряду Леніна Центральна Рада формально не визнала. Народи російської імперії не хотіли творити федерацію без участи Великоросії, а та не виявляла бажання в цьому напрямі. Не тільки тому, що була спаралізована большевицькою анархією, але й тому, що не хотіла зректися свого автократично-централістичного способу правління. „Отже надії на федерацію розвіялися, отже український нарід мусів утверджувати свою державу на основі самостійности", — писав Грушевський.

Ми додали б, що не так український народ, який вже раніше на різних з'їздах вимагав відокремлення від Росії і створення незалежної української держави, як радше керівники Центральної Ради, що не без болю серця мусіли зривати із своєю федералістичною концепцією і переходити на плятформу повної незалежности.

Зрештою, Україна фактично стала незалежною державою в наслідок згаданих революційних подій на терені Росії. Треба було тільки відмежуватися від большевицького режиму Леніна державним кордоном і починати власну закордонну політику.

Одначе на перешкоді до цього стали московські большевики, які почали похід на Україну під командою Муравйова. Одночасно комуністичні елементи вже раніше розвинули свою пропаґанду серед війська й населення України за повалення Центральної Ради та встановлення влади робітників і солдатів — груп в тому часі переважно російських. Натомість український уряд стояв на становищі, що не допустить, щоб „відродження українського народу скасувала аґітація зайшлих з півночі Росії анархістичних елементів".

Але протиставитися московсько-большевицькій аґресії український уряд не мав сили. Українські війська були або демобілізовані, або заґітовані комуністичною пропаґандою і заявляли себе невтральними. Чужонаціональне населення Києва зайняло ворожу поставу супроти української влади. Геройський подвиг студентського куреня був зламаний десятикратно переважаючими силами армії Муравйова на станції Крути. В такій ситуації, під гуркіт ворожих гармат був проголошений 24 січня 1918 року Четвертий Універсал — акт, яким завершено українську самостійну державу. Після того український уряд евакував столицю і переїхав до Житомира. 9-го лютого червоні ватаги зайняли Київ, жорстоко розправляючись з усім українським. „Вчинили ганебну різню, розстрілюючи всіх, хто мав посвідчення українського правительства, всіх, в кім можна було підозрівати українця. Вони хвалилися, що в ці дні розстріляли п'ять тисяч українців", — каже Грушевський. Маскуючись соціялістичними гаслами, большевики вели війну за відновлення єдиної Росії і на знищення українського самостійництва ще більше завзято, ніж царський режим.

Цим большевики завдали смертельного удару русофільському наставленню українських соціялістів. Бо коли IV Універсал був створений під впливом подій і обставин, то московсько-большевицький напад відкрив очі керівникам Центральної Ради на справжнє обличчя і наміри московських соціялістів супроти України. Це переконало їх в конечності повного відмежування від цього північного сусіда і встановлення незалежної української держави. Сам Грушевський назвав цю переміну політичних поглядів „огнем очищення". Вже в березні 1918 року він писав: „Перше, що я вважаю пережитим і віджитим, таким, „що згоріло в моїм кабінеті", се наша орієнтація на Московщину, на Росію, накидувана нам довго і вперто силоміць, і кінцем, як то часто буває, справді присвоєна собі значною частиною українського громадянства". Міністер внутрішніх справ Центральної Ради П. Христюк ствержував, що „примара московського походу на Україну кидала українських демократів вправо, в бік збереження єдиного національного фронту". В. Винниченко став головою Директорії разом з Петлюрою й іншими переконаними українськими самостійниками. Так революція 1917-1920 рр. стала вихідною базою всього модерного українства.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

НЕДІЛЯ, 27-го СІЧНЯ 1991 р.

Ню Йорк, Н. Й. Загальні збори 184-го Відділу Т-ва „Верховинці", о год. 1:30 по пол. в приміщенні Т-ва Самопоміч при 98 Друга авеню. Ласкаво запрошується прийти на збори та товариську зустріч при перекусці. — За Управу Відділу — Мирослав Мац, гол., Варка Бачинська, секр.

Діяльність 1-го Відділу СУА

У неділю, 2-го грудня 1990 року членки 1-го Відділу СУА чисельно прибули на річні загальні збори. Вже ввійшло у традицію, що спочатку відбувається прийняття нових членок. Організаційна референтка Дарія Чижик коротко розповіла про обов'язки нової членки, а голова Лідія Маґун вручила відзначку СУА. Опісля покликано предсідницю зборів Марію Мотиль, а на секретарку Соню Костик, делеґаткою від Окружної управи була секретарка Оля Руденська. Збори почато молитвою і однохвилинною мовчанкою вшановано пам'ять членок, що відійшли у вічність. Стефанія Семущак, секретарка минулорічних зборів, відчитала протокол, який прийнято без змін. Відтак звітували референтки і члени управи. Організаційна референтка Дарія Чижик вела картотеку членів і листу присутніх на місячних сходинах, писала з різних нагод картки, особливо старшим і хворим членкам, а також немало трудилася над зорганізуванням для Відділу нових членок.

Дуже важливою є культурно-освітня референтура. Референтка Іванна Мачай приготовляла програми на Просфору, Свято Матері з участю дітей та гостей, вона старалася, щоб на кожних сходинах були цікаві реферати, які сама писала: „Героїня Ольга Бесараб", „У день найдорожчої особи Матері" та „Чужинці про творчість Василя Стуса". Люба Дармограй відчитала реферат „Великодні звичаї на Київщині й Волині", а Марія Михайлів — „Життєвий шлях і творчість Василя Стуса". На особливу увагу заслуговує референтура суспільної опіки, якій Відділ присвятив багато часу і фінансових засобів.

Крім допомоги місцевим потребуючим, поширено харитативну акцію поза межі ЗСА. Референтки Софія Вацик і Ева Гарайда вислали до Бразилії, Польщі і України 18 пачок з одягом і книжками. Вони відвідували хворих і старших віком членок з дарунками і квітами. Фінансову допомогу вислано до старечого дому вБразилії, до Дому Культури в Юґославії, бабусям та Сестрам Василіянкам і Служебницям в Польщі.Близька серцю була справа Чорнобильської трагедії, тому членки зложили потерпілим дітям 1,200 дол., які передано до Централі СУА. Стипендійна акція у Відділі теж проходила успішно. Відділ був спонзором сестрі Марії Керницькій, яка цього року успішно закінчила вищі студії в Бразилії, а також утримує там семінариста. Три родини у Відділі є спонзорами і провадять листування зі своїми стипендистами. На святочному бенкеті „50-ліття Окружної управи в Ню Йорку" Відділ був численно представлений, а колишній голові Окружної управи і почесній членці Округи Лідії Маґун вручено Пропам'ятну книжку „50-ліття Округи Ню Йорк" і припнято корсаж.

На покриття всіх видатків членки радо жертвують, а головним джерелом прибутків є щорічний триденний базар, який відбувається під час церковного фестивалю під керівництвом референтки Катрусі Папуги. Фінансовими справами займалася скарбничка Стефанія Гуменюк, за фахове і взірцеве ведення книг висловлено їй належне признання.

Розуміючи ролю Українського Музею у збереженні культурної й історичної спадщини, Відділ як член підтримує усі його почини і дотепер зложив понад 5,000 дол. Музейна референтка Анна Натина організувала членок до Музею, збирала від них вкладки і експонати до музейної крамнички, а також завідувала дижурами.

Важну ролю у Відділі сповняє господарська референтура. Референтки на чолі з Донею Кріль приготовляли традиційну різдвяну вечерю, прийняття в День Матері, а на кожних сходинах гостили нас смачним буфетом.

Загальний звіт про діяльність Відділу подала голова Лідія Маґун. Відділ працював згідно з директивами Головної Управи СУА, точно виконував фінансові зобов'язання та підтримував усі фонди. Голова співпрацювала з Окружною управою, слідкувала за її напрямними та інформувала про все Відділ. Членки разом з головою брали участь у всіх імпрезах Округи і окремих Відділів. На XXII Конвенції СУА у Дітройті, Відділ був представлений головою і чотирма делеґатками та одержав відзначення за взірцеву працю. Крім внутрішньої діяльности Відділ присвятив увагу зовнішнім зв'язкам. Голова репрезентувала Відділ на відзначенні жінок сумління під час імпрези, яку влаштувала Національна Рада Жінок Америки. Соня Костюк, референтка зв'язків, брала участь у зустрічі при Об'єднаних Націях з представницями „Світового Руху Прав Дитини", влаштованій з рамени СФУЖО.

Відділ є членом УККА і Об'єднаного Комітету Ню Йорку та бере активну участь у всіх громадських і церковних імпрезах.

Пресова референтка Марія Мотиль інформувала громадянство про працю Відділу на сторінках „Нашого життя" і „Свободи". Передплата „Нашого життя" у Відділі є 100%. Голова Лідія Маґун, підсумовуючи цілорічну працю Відділу, зазначила, що успіхи Відділу — це успіхи Управи і всіх членок, які не жаліли часу ні труду, виконуючи сумлінно свої завдання. Закінчуючи свій звіт, зложила всім членкам подяку. Після звітувань делеґатка Округи Оля Руденська у короткому слові відзначила працю Відділу як позитивну та висловила належне признання.

Голова Контрольної комісії Леся Ґой, ствердивши зразкове ведення книг, яке завдячується скарбничці Стефанії Гуменюк, поставила внесок на уділення абсолюторії уступаючій Управі.

Після уділення абсолюторії голова Номінаційної комісії Стефанія Гуменюк відчитала листу кандидаток нової Управи, яку одноголосно прийнято. Головою Відділу перевибрано Лідію Маґун, а заступницею Любу Дармограй. Відспіванням пісні „О спомагай нас, Діво Маріє" закінчено збори.

Перевибрана голова Лідія Маґун подякувала за довір'я і просила про дальшу співпрацю, бо події, які розгортаються на рідних землях, вимагають від української громади багато чуйности і посвяти.

Опісля господарські референтки гостили нас вином, кавою і смачними закусками.

У веселому настрої, бажаючи одна одній веселих свят Різдва Христового та Нового Року, розходилися членки додому.

Марія Мотиль

Обман може...

(Закінчення зі стор. 2)

полонений сказав це саме; німецький католицький священик потвердив, що Валюс був примусовим робітником в Німеччині.

13-го лютого 1980 року Апеляційний суд дозволив Валюсові на нову розправу заявляючи, що „нові докази" майже напевно дадуть інші результати. А. Раєн, колишній директор ОСІ при Департаменті юстиції рішив, що нова розправа є непотрібна і ЗСА відкликали всі обвинувачення проти Ф. Валюса.

Чи може уважний і чесний перегляд тих завваг, що їх зробив А. Раєн та інші адвокати Департаменту юстиції, які працювали при справі Валюса, і які записані репортером Майкелем Арндтом в „Чикаґо Трибюн" з 2-го грудня 1984 року, дійти до якогось іншого заключення аніж до того, що дослівно та сама арґументація диктує, щоб І. Дем'янюка цілком звільнити? А. Раєн сказав в справі Валюса: „Я не думаю, що ця справа повинна була бути будь-коли предложена судові. Було ясно, що не було доказів".

„Ми зробили помилку", сказав Томас Салливан, колишній федеральний прокуратор в Чикаґо, який припинив судову справу проти Валюса. „Я відчуваю, що він невинний".

Раєн зробив таку додаткову заввагу, яку він повинен був послідовно пристосувати з таким ентузіязмом до ситуації, що відноситься до Дем'янюка:

„Я думаю, що свідки прокуратури були чесні люди. Я не маю причини думати, що вони допустились кривоприсяги", тобто, що вони зумисно говорили неправду. Я думаю, що правдоподібно, вони мали когось на думці, але Валюс не був цією особою".

На кінець, асистент головного прокуратора ЗСА Джан Ґаббінс, який провадив для Уряду справу Валюса в Чикаґо, під час ще не вирішеної апеляції, зробив такі завваги щодо принципу і розважливості, які Верховний Суд Ізраїля повинен взяти під увагу, коли буде провірювати зізнання свідків, що пережили табір Треблінку: „Як виходить, розправа була основана на зізнаннях наочних свідків. Але їх пам'ять була з-перед 35 років". Справа Валюса показала, що так старе свідчення свідків, зв'язане з таким способом переведення, не можна бездоганно примінити в нашій системі справедливості".

Післяслово

Як бачимо, справа оборони Дем'янюка полягає в тому, щоб виявити обман федеральних прокураторів та щоб явно переконати суд в Ізраїлі, що є неможливо щоб Дем'янюк міг бути тим катом за котрого беруть його певні свідки. Інша тактика не була б професійною і не дала б користи обороні.

Вітри зміни на Україні заторкнули і оборону Дем'янюка. Ізраїльський прокуратор в наслідок програми „60 Хвилин" твердив, що Дем'янюк і Марченко це одна і та сама особа. Він представив теорію, що Дем'янюк, ходивши по селах коло Треблінки, назвав себе Марченком, бо це було прізвище його мами.

Треба було обороні одержати документи, котрі би тому заперечили, бо вже очевидно, що саме зізнання Дем'янюка в цій справі було б відкинене. Із допомогою адвоката Ярослава Добровольського (Дітройт) та юридичної служби Руху в Києві оборонці поїхали в наддніпрянські краї у вересні 1990 року та вивезли всі потрібні документи, які доказують, що мати Дем'янюка з дому не є Марченко. Ці найновіші докази будуть представлені судові в Ізраїлі.

(Цю статтю написали адвокати Михайло Воріс, Андрій Филипович і Ліда Буйдуй-Шандор. УААП розіслала її в англійській мові до всіх членів ізраїльського парляменту (120 осіб), до всіх членів Конґресу ЗСА (535) і до 600 пресових аґентств у світі).

„Черемош" зі Львова у Клівленді

У вівторок, 8 -го січня, в залі української православної церкви св. Тройці в Норт Роялтоні, Огайо, відбувся концерт львівського студентського танцювально-вокального ансамблю „Черемош". Захоплена публіка виповнила залю по береги. Черемош — оспівана в наших піснях, поезіях і прозі річка в Карпатах, у східніх Бескидах нашої Батьківщини. В цьому контексті насуваються думки про струнких, вродливих гуцулів-леґінів, чудові краєвиди, про оспіваних народом ватажків Довбуша і Кармелюка та геройських воїнів УПА. Це були терени їхньої активної боротьби з ворогом. Гори Карпати та їх українські мешканці гуцули, бойки та лемки заслуговують в історії нашої культури на спеціяльне вирізнення.

Ансамбль з 35 осіб дуже „фолкльорно" і майстерно передав у танцях, піснях і музиці притаманні риси та живучість українського населення Карпат. Тому назва ансамблю „Черемош" дуже відповідала їх задумам і творчості. Це наче символічна тяглість і продовження „ланцюга рук" в єдності, в змагу за незалежність України. Програму концерту можна б поділити на три частини: Народні пісні і танці, колядки і щедрівки та традиційний український вертеп. Всі виконавці — студенти різних факультетів Львівського університету. Мішаний хор складається з 17 членів і є дуже зіспіваним. Голоси творять гармонійну цілість, хористи здисципліновані і не шукають дешевих ефектів. Виразна і добра є дикція і голосова емісія окремих голосів. Диригент Роман Мазепа абсолютно стоїть на висоті свого завдання. Хористи співали без нот, а диригент не послуговувався партитурою. Шкода, що не було солістів у супроводі хору. Диригент вирізнив присутнього на залі мґра Степана Малюцу і заспівав з хором пісню його композиції „Виїзд на чужину".

Вокально зарепрезентували себе піснями різних жанрів чоловічий квартет і жіноче тріо в супроводі оркестри. Співали ніжно, чутливо і без зайвої форси. Танцюристи (вісім осіб), дійсно, як кажуть, „скачуть полегоньки". Треба відзначити тут працю і хист художнього керівника і організатора танців, хореографа та довголітнього працівника Олега Голдрича і балетмайстра Володимира Денеки. Оркестрова група виступала дуже успішно під керівництвом Богдана Дворника. В склад цієї музичної групи входили: 2 скрипалі, цимбаліст, флейтист, бас і бубон. В тій комбінації інструментів вони старалися відтворити і пригадати музику Карпат. „Черемош" є під протекторатом Руху і Української Католицької Церкви в Україні, а льокально за старанням аґенції „Тризуб" при співпраці місцевого УЗО Великого Клівленду. Хочу звернути увагу адміністрації на дуже важливу справу: не було програмок, ніхто не заповідав окремих точок, а їх було доволі багато. А це дуже утруднює слідкування і навіть сприймання точок у слухачів.

У другій частині концерту хор відспівав ряд колядок і щедрівок. В одній з коляд запам'ятались мені такі знаменні слова: „Боже, зішли зіроньку яскраву, аби післав Україні доленьку ласкаву". Коляду „Не плач, Рахиле" відспівано хорально, що минається з оригінальною композицією, бо повинно її співати з баритоновим сольо, яке до речі, є прикрасою до цієї чудової колядки. На марґінесі хочу згадати незабутнє, баритонове сольо покійного вже мґра Осипа Стецури, співака, популярно званого „Юська" або Ярослава Придаткевича, соліста-баритона ще передвоєнного, студентського хору „Бандурист" у Львові під батутою Омеляна Плешкевича. Між іншим, Придаткевич був маленьким ростом, але важненьким голосово. При кінці представлено український традиційний вертеп у відповідних до часу і обставин строях та навіть такі ролі, як жида і Марка чорта. У вертепі були підкреслені символічно думки поневолення і відродження та заслуженої кари для винуватців.

При кінці виступу дякували і бажали успіхів ансамблеві мґр Василь Ліщинецький, як голова УЗО, Маруся Штайнгаген і Давид Возняк з рамени українського танцювального ансамблю „Каштан" з Клівленд-Парми і господар залі о. парох Сівко від української православної церкви св. Тройці. При цій нагоді вручено виконавцям китиці квітів. На залі був присутній також Владика Роберт і багато священиків обох віровизнань. В імені виконавців виступив Голдрич. Він привітав публіку та на пам'ятку дарував промовцям гуцульські топірці і писемні признання від хору „Черемош". Національним гимном „Ще не вмерла Україна" закінчено цей вдалий вечір.

Д-р Володимир Боднар

У світлу пам'ять

Інж. Романа Лавровича

жертвую 25 дол.

на БОГОСЛОВСЬКУ АКАДЕМІЮ у ЛЬВОВІ

———

Опечаленій горем дружині і доні висловлюю глибоке співчуття.

Стефанія ЛУКОМСЬКА з родиною

На свіжу могилу

сл. п. Анни Курилко

100 дол. жертвує на

ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ

МИХАЙЛО ШИПУЛА з родиною

З глибоким жалем повідомляємо родину, друзів і знайомих, що несподівано відійшла у вічність

наша найдорожча

ДОЧКА, СЕСТРА І ОНУКА

бл. п.

ЛЯНА КЕБУЗ

народжена 24-го листопада 1969 року

ПАРАСТАС— понеділок, 21-го січня 1991 р. о год. 7:30 веч. в похоронному заведенні Насевича, 109 East Tabor Rd., Philadelphia, Pa.

ПОХОРОН — вівторок, 22-го січня 1991 р. о год. 10-ій ранку з церкви Благовіщення Пречистої Діви Марії, Melrose Park, Pa.

Залишені у глибокому смутку:

батьки — ЗІРКА І БОГДАН
брат — ПЕТРО
дідо і бабця — ВОЛОДИМИР І СТЕФАНІЯ КЕБУЗ
дідо — ЯРОСЛАВ БОБИНСЬКИЙ
та ближча і дальша родина

———

Замість квітів просимо складати пожертви на Фонд Дітям Чорнобиля.

Ділимося сумною вісткою, що 16-го січня 1991 року після тяжкої і довгої недуги відійшла у вічність на 76-му році життя

наша найдорожча

ДРУЖИНА, МАМА, БАБУСЯ, СЕСТРА І ТЕТА

бл. п.

НАДЯ ҐУЛЯЙ

з дому ДЕМЧУК

народжена в Мшані, пов. Зборів, Галичина

ПАНАХИДА у неділю, 20-го січня о год. 7:30 веч. у похоронному заведенні Гартманн при 2830 Натінґгем Вей, Мерцервіл, Н. Дж.

ПОХОРОННІ ВІДПРАВИ у понеділок, 21-го січня, о год. 9-ій ранку в цьому ж похоронному заведенні; о год. 10-ій Служба Божа в українській католицькій церкві св. Йосафата в Трентоні, Н. Дж.; відтак на український православний цвинтар св. Андрія Первозванного в С. Бавнд Бруку, Н. Дж.

Залишені у глибокому горі:

муж — РОМАН
син — БОРИС з дружиною АРЛІНОЮ
внуки — РОМАН, МАРКО І ЕРИК
сестри — ЛЮБА МРИГЛОЦЬКА
І ВІРА ЯВОРСЬКА з донькою НАДЕЮ
брат — ВОЛОДИМИР з дружиною ТАНЕЮ
і доньками ЛЮБОЮ МКФАДДЕН
з мужем МИХАЙЛОМ І ТАНЯ ҐАЙ
з мужем ДАВИДОМ
та ближча і дальша родина в Україні, Америці й Канаді

———

Замість квітів родина просить складати пожертви на Фонд Дітям Чорнобиля, допомогу українській католицькій церкві в Україні.

І. Яців — автор пам'ятника Г. Китастому

Проєкт пам'ятника Г. Китастому роботи І. Яціва

Григорій Китастий — бандурист і композитор — помер 6-го квітня 1984 року й похований у Бавнд Бруку, Ню Джерзі, на кладовищі української православної церкви, недалеко від церкви -пам'ятника. На його могилі стоїть скромний дерев'яний хрест, який поставлено після похорону. Від довшого часу провадиться збірка грошей на побудову йому пам'ятника. Вибрано найбільш відповідний проєкт Івана Яціва. Він складатиметься з двох частин: з кам'яної брили темносинього кольору, обшліфованої спереду й ззаду та оббитої довкола, роблячи вигляд скали. Скала-камінь символізує силу української музики й пісні, бож кобзарі колись закликали до бунту-повстання проти поневолювачів. На камені буде вирізано такий напис: „Григорій бандурист — композитор, 1907-1984" — рік народження і смерти, а зверху лицарсько-козацький хрест. З бронзи буде вилито „Китастий", лаврова гілка, що символізує славу й перемогу української пісні, колоски пшениці — багатство українських степів, на яких виріс Г. Китастий, та бандура.

Завдяки Г. Китастому, його любові до українського національного інструменту бандури, ми маємо на всіх континентах ансамблі чи капелі бандуристів. Він був надхненником і пропаґатором бандури серед старших і молоді. Його патріотичні бадьорі пісні виконуються майже на всіх наших імпрезах та радіопередачах.

Іван Яців, автор проєкту пам'ятника, — мистець, графік, карикатурист та скульптор. Народився в селі Колинці, повіт Товмач на Івано-Франківщині 1932 року. З 1949 року живе в Канаді. Він є автором пропам'ятних значків українських князів, гетьманів, політичних діячів, композиторів, науковців, церковних діячів, відомих постатей у громадському житті, які він приготовляє для Товариства прихильників Капелі Бандуристів з 1962 р. й які розсилає своїм прихильникам. Він оформив обкладинку для платівки, книгу Капелі в її 50-річчя „Живі струни" та намалював багато різних емблем, жетонів, лоґосів для товариств філателістів, нумізматів, молодечих та церковних організацій. З 1983 року його запрошує уряд Канади до участи у конкурсі оформлення пропам'ятних грошей та паперів для урядової скарбниці. В 1983 році він виграв першу нагороду серед 300 мистців на проєкт золотої монети на 100 долярів для вшанування 400-річчя приїзду англійця Ґілберта до Нюфаундленду, однієї з теперішніх провінцій Канади. Недавно він дістав першу нагороду за проєкт герба міста Віндзор в Канаді, де він живе, в 100-річчя, що відзначатиметься 1992 року. Він також є автором проєкту найбільшого годинника з квітів для міста Віндзор. Його політичні карикатури появлялися в газетах „Essex Times", „Канадійський фармер", „Вільний світ", „Українські вісті" в Дітройті та „Український Тижневик". Іван Яців є великим прихильником Капелі та шанувальником її основника й керівника Гр. Китастого.

В 1991 році Капеля Бандуристів, якою жив і дорожив Гр. Китастий, вибирається з виступами до Києва, Львова, Полтави, Одеси та інших міст України. В її репертуар напевно будуть включені найкращі твори Гр. Китастого. Було б побажано до часу виїзду Капелі в Україну, щоб на його могилі уже стояв пам'ятник. Пам'ятник коштуватиме трохи більше як 20 тисяч дол. До цього часу такої суми ще не зібрано. Тому звертаємося до української громади з щирим проханням допомогти своєю пожертвою врешті поставити на його могилі пам'ятник тому, що творив нові композиції, збагачуючи українську культуру, прославляючи нашу історію та український волелюбний народ. Пожертву чеком можна виписувати на Фундацію Багряного чи Капелю Бандуристів, які звільнені від податку, з зазначенням, що пожертва на пам'ятник Китастому, й шліть на одну з адрес: Ukrainian Bandurist Chorus, P.O. Box 12129, Detroit, Mich. 48212, або Bahriany Foundation, 505 Rolling Hills Road, Bridgewater, N.J. 08807.

В Чикаґо, в касі „Самопоміч" відкрито конто Kytasty Memorial Fund, на яке можна покласти пожертву чи вислати поштою. Список жертводавців буде оголошено.

О. Коновал

До Членів 171-го Відділу УНСоюзу в Джерзі Сиӣ, Н. Дж.

З днем 1-го лютого 1991-го року
ОБОВ'ЯЗКИ СЕКРЕТАРЯ 171-го ВІДДІЛУ

перебрала Ґеновефа Куфта.

Її адреса:

Genevieve Kufta
572 Avenue A, Bayonne, N.J. 07002
Tel.: (201) 436-7005

Просимо пересилати вкладки забезпечення та звертатися у всіх справах членства і забезпечення до нової секретарки Відділу.

„Вільна Україна" чи ще тільки „За Вільну Україну"?

На початок така загадка: „Що виходить з комуністичного підприємства протикомуністичне і дуже популярне?"

У Львові кожний знає, що це ніщо інше, а „За Вільну Україну", що є проти „Вільної України".

Ще одна загадка? Зовсім ні! „Вільна Україна" — це стара газета, якій ніхто не вірить. „За Вільну Україну" — це новий щоденник, дитина, народжена в бурі демократично-національної революції.

Пологи були довгі, бо в лікарні гласности партократичні акушерки з Києва й Москви робили все можливе, щоб народилася вона мертва, без хрестин і кумів. Редактор-батько три місяці хвилювався й всюди порався, їздив навіть до свекора в Києві і його нанашка в Кремлі. Хто зна, чи хрестини були б відбулися, якби в комуністичній друкарні добрі куми-друкарі не адоптували б ще ненароджену дитину. Вони сказали твердо: Або „За Вільну Україну", або страйк і не буде виходити жодне партократичне видання.

Нова дитина незвичайна. Як закричала своїм першим голосом, то почули її по всіх закутках України, і вже за перший день тріснула вся стотисячна передплата.

Менш-більш таку історію розповідав редактор щоденника „За Вільну Україну" Василь Базів. Перефразовуючи старий вислів, я сказав би, що Базів редактор з редактора.Бистрі очі, що за всім стежать, гарна густа, коротко стрижена борода, що зливається непомітно з майже козацькими вусами, енергійні рухи, самовпевнені слова — це все, як колись казали в старому краю, робить його редактором „з Божої ласки".

Життя незалежної газети в Україні нелегке, — сказав Базів. — В Україні ще далі все державне — посади державні, всі підприємства державні. Очевидно, є кілька вийнятків — це деякі кооперативи і весь чорний ринок. Тож на все треба мати відповідний папірець. Для життя газети потрібно, як вільного повітря для редактора, паперу, паперу. А його бракує. Врешті в Києві дали папірець на папір. Ну, на папірці не надрукуєш газети.

Що ж, в соціялістично-атеїстичному віруванні треба діяти, згідно з християнськими заповідями: стукай — і то добре, то двері відчиняться; шукай — і то не з порожніми руками, то знайдеш. Тож поїхав особливий післанець до фабрики паперу аж на північ від Ленінграду, бо в Україні нема „паперівні", і звідти врешті дзвонить:

— Старші брати розвеселені, аж рачки лазять, а три вагони паперу котяться з півночі на південь.

З журналістами було півбіди, бо їх в Країні Рад, як грибів по дощі. Але вони, як і гриби, люблять „вологий" стан, — каву й до кави. А звільнити раз наймленого працівника не можна — соціялізм не визнає безробіття, хоч лінивство не гріх.

Чим газета „За Вільну Україну" популярна?Бо пише правду, сіє демократичні й національні ідеї, які кільчаться й буйно ростуть швидше від української мови, бо мова обмежує, а революція — не знає обмежень. І часто-густо прапороносець повіває блакитно-жовтим прапором, і розмовляє російською мовою.

Революція захопила молодь, і це її сила. І всюди знаходить місце европейська демократичність, бо вона, революція, дитина европейської культури. Навіть найгостріші політичні мітинґи проходять мирно й культурно. Як культурно, то й часом нудно. Коли наші старші брати беруться за політику, то є що послухати й на що подивитися. Якось у Львові Товариство ім. Сахарова, до якого належать росіяни й інші національності, скликало свій мітинґ за демократичні права. Незабаром з сусідньої школи висипалися і прилучилися до мітинґу кадети, які, очевидно, за свої старі „кращі демократичні права". І почалося! Аж впорядники в поблизькому приміщенні Руху, почувши крики й бійку, вибігли й стали „миролюбною силою" поміж супротивниками.

„За Вільну Україну" молода газета, а обов'язків, проблем! Історія — Мазепа, ПетлюраБандера, Мельник. Злочини КҐБ — вперше на її сторінках „сповідався" аґент КҐБ — а КҐБ далі існує і не спить. Дезертири — ні, українські втікачі від мордобиття й часом смерти у робітничо-селянській Червоній Армії. Церкви та колись мирні християни, а тепер подекуди вже непримиренні противники . Всіх проблем не перелічиш.

І треба думати про майбутність — треба вияснювати, що це приватна власність, вміле господарювання! Бо в соціялізмі тяжко жити, але легко красти.Бо в соціялізмі — це все є ніби і твоє, і не твоє. Як працювати — то не твоє, а як красти — то ніби ти не крадеш, бо це твоє.

Партократи не сплять. Вони свої газети субсидують, тому папір подорожчав уп'ятеро, друк — учетверо. У поштових урядах намовляють до передплати партійних газет, а в східних областях і гласність, як довкілля, „сполютилася" — читаєш „За Вільну Україну" — геть тебе з роботи Базів підписує газету до друку сьогодні, але не знає, чи завтра вона вийде, бо соціялістична друкарня може перейти на „капіталізм" і „політично" збанкрутувати...

Щоб витримати конкуренцію, передплата „За Вільну Україну" так само низька, як на інші газети. На 1991 рік вже її передплатило 400 тисяч, але дефіцит обраховується на 600 тисяч карбованців. Тому проголошено збірку на пресфонд.

З великим трудом газета стала універсальною, бо досі обласній газеті „перебудова" дозволяла на „гласність" тільки в її області. Тепер приймається передплату навіть в Канаді й ЗСА (теж для жителів в Україні) в долярах, які підуть на закуп техніки для щоденника.

Наслухавшися про наші рідні крайові проблеми,передо мною вигинула ще одна проблема — моя діяспорна: конче треба передплатити ще одну газету зі Львова, хоч тепер всі наші діяспорні газети так пишуть, якби виходили у Львові. Правду сказавши, не зовсім так, бо ще не забувають про діяспору...як хтось помре.

Намучивши свою голову новою проблемою, я врешті прийшов до одного висновку: мусить настати справжня Вільна Україна, тоді сама собою розв'яжеться проблема із „За Вільну Україну".

Ро-Ко

Храмове свято в Міннеаполісі

18-го листопада 1990 року в парафії української православної церкви св. Михаїла відбулося подвійне свято: день патрона парафії св. Арх. Михаїла (храмове свято), а також 65-ліття парафії.

65 років тому піонери цієї парафії взяли на себе великий обов'язок не лише будови нового храму Божого, але й обов'язок зберегти усе те, що їм було тоді й тепер є рідне і своє: свою віру, свою Церкву, свої звичаї, рідну українську мову та пісню.

Святкування почалося в суботу, 17-го листопада Вечірнею. Після Вечірні відбувся „Чайний вечір" та зустріч з Владикою Паїсієм. У неділю в 9:30 ранку відбулося привітання Владики традиційним хлібом і сіллю, а шкільні діти в українських строях привітали Владику квітами. В 10 год. відбулася Архиєрейська Служба Божа, в якій взяли участь настоятель прот. о. Мирон Пахолок з церкви св. Михаїла та священики з сусідніх православних парафій: митр. прот, о. Михайло Куданович (церква св. Юрія), прот. о. Микола Метулинський (церква свв. Володимира і Ольги), митр. прот. о. Микола Годинський (церква св. Тройці у Висконсині), а також прислужував диякон о. Святослав Новицький та вівтарні хлопчики. Урочисто співав церковний хор під керівництвом пані добродійки Юлії Лаврик. До хору церкви св. Михаїла долучилися хористи з сусідніх парафій. Було дуже приємно почути молодечий хор суботньої та недільної школи. Діти своїми ніжними голосочками гарно відспівали „Благослови, душе моя, Господа" та „Отче наш". Молодечим хором керувала Оксана Біла. По Літургії відслужено Молебень та закінчено відправи гучним многоліттям за всіх піонерів — засновників парафії, за всіх парафіян і гостей, а особливо за здоров'я нашого патріярха Мстислава з нагоди інтронізації, яка відбулася якраз в той самий день в столиці України Києві.

У парафіяльній залі після відспівання молитви присутні засіли за святково накриті столи. Вступне слово сказав голова парафії Юрій Пасічник. Христина Тащук керувала програмою. Вона прочитала імена спочилих парафіян, засновників церкви, під тихий спів „Вічная пам'ять!"

Потім представлено піонерів — засновників парафії та їх родини, які були присутні на залі.

Далі слідували привітання від гостей з інших парафій. Під час обіду, який приготувало наше невтомне сестрицтво, грала парафіяльна оркестра „Чарівники" під керівництвом Петрусі Рихлій.

Святочна програма відбулася в такому порядку: Світлана Прокопюк та Марія Пасічник відчитали реферат про св. Арх. Михаїла. Розанна Щетина виконала на скрипці декілька українських пісень під акомпаньямент на піяно Христини Пасічник. Ольга Хоролець продеклямувала вірш Ганни Черінь „Храм святої Софії". Деклямація була дуже зворушлива, якраз до теми, бо саме тоді у храмі св. Софії в Києві відбувалися важливі для нашого українського народу події.

Потім виступив гурток бандуристок молодечої організації ОДУМ: Оля, Наталка і Валя Яри, Христя й Марія Пасічники та Христина Грипа.

Ольга Павлюк, Теммі Марусенко й Дилан Гудяк відчитали англійською мовою спогади про життя парафії св. Михаїла, які вони чули від своїх батьків та дідів. Потім промовляв достойний гість Владика Паїсій, пов'язуючи наші святкування до історичних подій, які тепер відбуваються в Україні, та закликав, щоб ми всі українці не змарнували цієї великої нагоди допомогти нашій рідній Батьківщині Україні.

Кінцеве слово виголосив настоятель парафії св. Михаїла прот. о. Мирон Пахолок, закликаючи до згоди, єдности та християнської любови.

Свято закінчилося спільною молитвою.

Ольга Хоролець

Виступ голови львівського НТШ у Вашінґтоні

Осередки праці Наукового Т-ва ім. Шевченка в Америці об'їздив у листопаді й грудні минулого року голова НТШ у Львові Олег Романів. Визначного гостя та його дружину Аллу вітав у себе теж осередок Праці НТШ у Вашінґтоні і з тої нагоди влаштував їм зустріч з місцевою українською громадою. Подія відбулась 29-го листопада.

Зустріччю проводив голова місцевого ОП НТШ д-р Іларіон Калиневич. Вітали подружжя Романівих д-р І. Калиневич від ОП НТШ, проф. Петро Одарченко від вашінґтонської групи УВАН і мґр Ярослав Бігун від вашінґтонської групи Асоціяції Українсько-Американських Професіоналів. Проф. Теодор Залуцький зачитав інформацію про розвиток і працю місцевого ОП НТШ, а мґр Богдан Ясінський впровадив і попросив до слова голову НТШ у Львові.

Від найдавніших часів талановитий український народ, не зважаючи на тривалий час недержавного існування, створював власну науку, вносячи тим значний вклад у скарбницю европейської науки. Діяльність Юрія Дрогобича, українських книжників з Львівського Братства та Києво-Могилянської Академії — це яскраве свідчення великого значення української науки для розвитку народів Східньої Европи і зокрема відсталої на той час Росії. Під російською та австрійською займанщинами, де перебував наш народ, умови для виникнення сучасної української науки заіснували у Львові, і НТШ стало там першою сучасною національною академією. НТШ зробило велетенський внесок у розвиток українознавства. Воно двічі було розгромлене Росією — 1914 році і вдруге у 1940-му.

Завдяки українській науковій еміґрації НТШ відродилось у 1947 році й успішно функціонує в діяспорі. Свідома частина українських учених, використовуючи умови „перебудови" відновила діяльність НТШ у Львові 21-го жовтня 1989. Протягом першої половини 1990 року зформовано структуру НТШ, що налічує 6 секцій, які об'єднують понад 600 членів. НТШ провело вже дві великі конференції, зокрема шевченківську, та „круглий стіл" з проблем історії України. Робота в секціях забезпечує вже сьогодні підготову окремих збірників. У грудні 1990 року вийшов перший львівський том „Записок НТШ". Нас чекає велика організаційна праця в 1991 році: ювілейна конференція, присвячена Михайлові Грушевському, з якою пов'язана також побудова пам'ятника цьому великому вченому. НТШ має також важливі справи, пов'язані зі створенням видавничої бази, відновленням виробничої бази, приміщеннями, книгарнею тощо.

Доповідач зупинився далі на стані розвитку науки в Україні після розгрому національної науки 30-их роках систематично проходила русифікація науки. Було розгромлене українознавство, а під прапором технологізації здійснювалася дегуманізація науки. Цей процес не припинився й сьогодні. Завданням НТШ є стати чинником українізації Академії Наук, розбудови українознавства.

НТШ повинно стати асоціяцією незалежних учених, яка мала б власну потужну науково-ляболаторну базу — бібліотеку, архіви, музейні збірки, комп'ютерську та друкарську й видавничу базу. НТШ у Львові стане також чинником посилення ролі та впливу всіх осередків НТШ в діяспорі, допоможе останній у підтримці діяльности та видавничої справи.

Олег Романів говорив про речі, близькі всім присутнім, які вислухали його з надзвичайною увагою. А його дбайливе ставлення до запланованих програм і проєктів та певність у їх успіх діткнули всіх.

Коли він закінчив, був засипаний питаннями, які з часом перейшли у довгу дискусію. Прийшла ще перекуска, так що було вже під північ, як останні групи українців з вашінґтонської округи покидали місце зустрічі з першим головою відродженого НТШ у Львові.

Олекса Сокіл

Звернення

(Закінчення зі стор. 1)

ідеології як людиноненависницької, антидемократичної, наскрізь реакційної, що принесла людству, а зокрема Україні, найбільшу духовну руїну і жертви, які будь-коли знала історія людства; г) Непохитна і всестороння відсіч усім спробам розпалити національну ворожнечу в Україні, плекання співпраці з демократичними силами наших меншин, які разом з українським народом стали до боротьби за українську самостійну демократичну державу; ґ) Цілковита докорінна декомунізація всіх сфер українського духовного життя, господарчо-виробничої діяльності, армії та правозахисних органів; д) Негайний розпуск КҐБ, як імперської надструктури, ворожої інтересам українського народу та створення Комітету захисту конституційних прав громадян України та безпеки української держави; е) Відродження духовности українського народу, що включає сприяння родинному життю, вихованню дітей на принципах християнської моралі та етики і привернення юридичного статусу Українській Автокефальній Православній Церкві, Українській Греко-Католицькій Церкві, Євангельсько-Баптистським Громадам та іншим віроісповіданням; є) Відпартійщення та відросійщення української історичної науки, опертої на об'єктивнім висвітленні національно-визвольної боротьби усіх періодів історії України.

Державний Центр Української Народної Республіки, від якого ми ось тут до вас звертаємося, з виключною увагою стежить за процесами боротьби і відродження в Україні. Державний Центр діє в єдності духу з Вами, болієВашими невдачами, радіє Вашими перемогами. Свої завдання Державний Центр виконує, головним чином, на закордонному форумі, працюючи для України, для її відродження та закріплення Україні заслуженого місця в колі вільних народів світу. Його виключна і остаточна ціль — допомога Батьківщині-Україні в її боротьбі за збереження української душі та українських культурних цінностей і за привернення самостійности й суверенности Українській Народній Республіці. Він стоїть за повну мобілізацію духовних сил України і діяспори та їхнього інтелектуального потенціялу для побудови української держави, верховна влада якої, згідно з конституцією УНРеспубліки, походила б від народу і належала лише народові.

Тому, в цей історичний день — 22 січня, в імени Державного Центру УНР хочемо запевнити вас у нашій вірності всенаціональним українським ідеалам. Запевняємо вас в тому, що всі наші сили і здібності безумовно вкладемо в нашу спільну з вами боротьбу.

Ми закликаємо вас наполегливо і завзято продовжувати відновлену боротьбу незламного українського народу, бути повним господарем на своїй споконвічній рідній землі. Пам'ятаймо, що в цій боротьбі у ворога є ще брутальна сила, але наш дух до волі і правда за нами. Бо ж наша теперішня боротьба — це ніщо інше, як продовження боротьби, що почалася 1917 року і продовжується до нині. Не забуваймо, що лише „у своїй хаті своя правда і сила і воля", що для здобуття своєї сили потрібна єдність між нами, посвята і незламна завзятість.

Отже, в цей історичний день нашого великого національного свята, ми кличемо всіх громадян в Україні і українців розсіяних по всьому світі: Єднаймося! Бо тільки об'єднаними зусиллями ми відновимо Українську Народну Республіку, нашу славу і нашу національну гордість. Ми кличемо Вас: „Народе, встань, не проспи ще раз своєї свободи!"

Нехай же благословить нас Господь у нашому великому ділі!

За Державний Центр Української Народної Республіки в екзилі

Микола Плав'юк,
Президент УНРеспубліки в екзилі
Михайло Воскобійник ,
голова УНРади
Іван Самійленко,
голова Уряду УНРеспубліки в екзилі

Дано на чужині 22-го січня 1991 року.

ПРАВИЛЬНА АДРЕСА

У статті п.з. „Люба йде на операцію" в ч. 12 „Свободи" з 18-го січня подано неточно адресу „Самопомочі", де можна складати пожертви. Правильна адреса є: Ukrainian Fraternal Federal Credit Union, P.O. Box 185 West Roxbury Post Office, Boston, Mass. 02132 — 0185, конто ч. 662. — Ред.